

KANDUNGAN

Kandungan	Halaman
HALAMAN JUDUL	i
PENGAKUAN	ii
PENGHARGAAN	iii
ABSTRAK	vi
TRANSLITERASI.....	xi
KEPENDEKAN	xiv
KANDUNGAN	xvi
PENDAHULUAN	1

BAB 1

KONSEP MASJID MENURUT *AL-SUNNAH*

1.1 Pendahuluan	5
1.2 Definisi Masjid	6
a. Masjid Dari Segi Bahasa (Arab)	6
b. Dari Segi <i>Syara'</i>	8
1.2.1 Perbezaan Antara Masjid <i>Jāmi'</i> , Masjid Dan Surau	12
1.2.2 Pengertian Masjid Yang Sebenar	20
1.2.3 Perubahan Konsep Masjid Sepanjang Sejarah	22
1.3 Masjid Dan Hukum-Hukumnya	25
1.3.1 Kelebihan Membina Masjid	26
1.3.2 Adab Dan Peraturan Menghayati Masjid	30
1.3.3 Pandangan Ulama Terhadap Masjid	47
1.3.4 Syarat-Syarat Dan Hukum Membina Masjid	55
1.4 Sejarah Pembinaan Masjid Pada Permulaan Islam	65
1.4.1 Masjid Pertama Di Bina Dalam Islam	65
1.4.2 Masjid Dalam Seni Bina Islam	72
1.4.2.1 Pengertian Seni Dalam Islam	78
1.4.2.2 Ciri-Ciri Seni Bina Masjid	83
1.4.2.3 Penghayatan Dan Pengaruh Seni Bina Masjid	89
1.5 Sejarah Beberapa Masjid Utama Dalam Islam	97
1.5.1 Masjid al-Haram	98

1.5.2 Masjid al-Aqsa	103
1.5.3 Masjid <i>al-Qiblatayn</i>	106
1.5.4 <i>Jāmi'</i> 'Amrū Ibn al-'Āṣ	109
1.5.5 <i>Al-Jāmi'</i> al-Umawī	110
1.5.6 <i>Al-Jāmi'</i> al-Azhār	111
1.6 Kesimpulan	113

BAB 11

FUNGSI MASJID MENURUT *AL-SUNNAH*

2.1 Pendahuluan	116
2.2 Fungsi Masjid <i>Al-Nabawī</i>	118
2.2.1 Pusat Pentadbiran Negara	119
2.2.2 Pusat Pendidikan	130
2.2.3 Markas Ketenteraan Dan <i>Al-Riyāḍah</i>	145
2.2.4 Dewan Mesyuarat	162
2.2.5 Kehakiman Dan Perpaduan Ummah	169
2.3 Contoh-Contoh Penghayatan Masjid	175
2.3.1 Masjid Pada Zaman Rasulullah <i>s.a.w</i>	175
2.3.2 Masjid Pada Zaman <i>Khulafā' al-Rasyidīn</i>	182
2.3.3 Masjid Pada Zaman Bani Ummaiyah Dan Abbasiyah	188
2.4 Contoh Masjid Yang Melanggar Peraturan <i>Al-Sunnah</i>	195
2.4.1 Masjid <i>Dirār</i> Dalam Al-Quran	196
2.4.2 Tujuan Dan Peranannya	202
2.4.3 Pengaruhnya	204

2.5 Kesimpulan	210
----------------	-----

BAB 111

INSTITUSI-INSTITUSI MASJID DI BRUNEI

3.1 Pendahuluan	212
3.2 Latarbelakang Sejarah	213
3.2.1 Islam Di Brunei	214
3.2.2 Pengaruh Agama Islam	221
3.2.3 Pusat Penyebaran Islam	227
3.3 Sejarah Institusi Masjid	232
3.3.1 Masjid Pertama Di Brunei	232
3.3.2 Bentuk Pembinaan Masjid	239
3.3.3 Sambutan Masyarakat Kepada Masjid	242
3.3.4 Institusi Khatib Dan Peranannya	247
3.4 Masjid Dalam Undang-Undang Brunei	257
3.4.1 Peranan Majlis Ugama Islam	258
3.4.2 Pembinaan Masjid-Masjid Dan Tempat-Tempat Ibadat	267
3.4.3 Perlantikan Pegawai-Pegawai Masjid Dan Imam	272
3.4.4 Bidangkuasa Imam	276
3.5 Pentadbiran Masjid-Masjid	281
3.5.1 Latarbelakang Sejarah Pentadbiran Masjid	282
3.5.2 Organisasi Jabatan Hal Ehwal Masjid	290

3.5.3 Perkembangan Pembangunan Institusi Masjid	297
3.5.4 Masjid Mengikut Adat Istiadat Brunei	302
3.6 Masjid-Masjid Utama Di Brunei	305
3.6.1 Masjid Omar Ali Saifuddin	305
3.6.2 Masjid Setia Ali	311
3.6.3 Masjid Hassanal Bolkiah	314
3.6.4 Masjid Jamalul Alam	318
3.6.5 Masjid Pekan Seria	321
3.6.6 Masjid Utama Pengiran Muhammad Salleh	324
3.7 Kesimpulan	328

BAB IV

KE ARAH MEWUJUDKAN PENTADBIRAN MASJID YANG BERSISTEMATIK

4.1 Pendahuluan	332
4.2 Peranan Masjid	334
4.2.1 Pentadbiran Masjid	334
4.2.2 Perlantikan Ahli Jawatankuasa Masjid	349
4.2.3 Tugas-Tugas Pentadbir Masjid Dan Ahli Jawatankuasa Masjid	364
4.3 Pembangunan Masjid	368
4.3.1 Kedudukan Masjid	369
4.3.2 Struktur Pembinaan Masjid	374
4.3.3 Perpustakaan Masjid	377
4.3.4 Dewan Serba Guna	381
4.3.5 Gelanggang <i>Riyāḍah</i> (Sukan)	382

4.4 Pentakmiran Masjid	384
4.4.1 Aktiviti Harian dan Mingguan	386
4.4.2 Aktiviti Tahunan	398
4.4.3 Aktiviti Jangka Pendek	401
4.4.4 Aktiviti Jangka Panjang	402
4.4.5 Aktiviti Berkala	402
4.4.6 Aktiviti Pendidikan	409
4.4.7 Aktiviti Kesukanan	411
4.5 Hasil Laporan Soal Selidik	413
4.5.1 Bahagian A: Identiti	416
4.5.2 Bahagian B: Pentadbiran Masjid	424
4.5.3 Bahagian C: Pemeliharaan Masjid	431
4.5.4 Bahagian D: Takmir Masjid	436
4.6 Kesimpulan	443
PENUTUP	447
BIBLIOGRAFI	454
LAMPIRAN I PANDUAN KERJA PEGAWAI2 MASJID 1977	471
LAMPIRAN II GARISPANDU PEMBINAAN MASJID	483
LAMPIRAN III SKIM PERKHIDMATAN-PERKHIDMATAN IMAM / Khatib / Bilal / Merbut	503